

Kestävät käytännöt matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä

Seija Tuulentie ja Jarkko Saarinen (toim.)

Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute -sarjassa julkaistaan tutkimusten ennakkotuloksia ja ennakkotulosten luonteisia selvityksiä. Sarjassa voidaan julkaista myös esitelmiä ja kokouskoosteita yms.

Sarjassa ei käytetä tieteellistä tarkastusmenettelyä. Kirjoitukset luokitellaan Metlan julkaisuiminnassa samaan ryhmään monisteiden kanssa.

Sarjan julkaisut ovat saatavissa pdf-muodossa sarjan Internet-sivuilta.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/>
ISSN 1795-150X

Toimitus

Unioninkatu 40 A
00170 Helsinki
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti julkaisutoimitus@metla.fi

Julkaisija

Metsäntutkimuslaitos
Unioninkatu 40 A
00170 Helsinki
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti info@metla.fi
<http://www.metla.fi/>

Tekijät Tuulentie, Seija & Saarinen, Jarkko (toim.)			
Nimeke Kestävät käytännöt matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä			
Vuosi 2005	Sivumäärä 131	ISBN 951-40-1990-3 (PDF)	ISSN 1795-150X
Yksikkö / Tutkimusohjelma / Hankkeet Rovaniemen toimintayksikkö / 3295 Matkailu osana luonnon- ja kulttuuriympäristön kestäväää käyttöä			
Hyväksynyt Liisa Tyrväinen, professori, hankkeen 3295 vastuututkija, 13.12.2005			
Tiivistelmä <p>Rokualla keväällä 2005 järjestetyssä luontomatkailusymposiumissa tarkasteltiin kestävyyttä matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä. Tämän julkaisu pohjautuu symposiumissa pidettyihin alustuksiin, jotka käsittelivät kestävyuden eri ulottuvuuksia. Ekologista kestävyyttä pidetään usein vahvimpana ja tärkeimpänä kestäväen kehityksen tukipilarina, mutta tämän kirjan artikkeleissa nostetaan vahvasti esiin myös taloudellisen ja sosiokulttuurisen kestävyuden kysymyksiä. Myös matkailun luontopohja tulee laajasti esiin, sillä kahdessa tämän teoksen artikkelissa käsitellään geologian suhdetta luontomatkailuun.</p> <p>Sekä symposiumi että julkaisu toimivat myös kahden EU Life Ympäristö -hankkeen kohtauspaikkana. Rokua EU Life Ympäristö -hankkeessa on tarkastelu vuosina 2002–2005 matkailun ekologiseen kestävyteen liittyviä kysymyksiä ja hankkeen tuloksena tietous luontoon perustuvan matkailun ekologisista vaikutuksista ja niiden hallintakeinoista on lisääntynyt. Lapin matkailukeskusten suunnittelu ja sen kestävyuden haasteet ovat kohteena vuonna 2004 alkaneessa EU Life Ympäristö -hankkeessa ”Matkailualueet maisemalaboratoriona: työvälineitä kestäväen matkailun kehittämiseen”. Siinä pyritään selvittämään erityisesti Levin ja Ylläksen matkailukeskusten maisemaan ja ympäristöön vaikuttavia tekijöitä. Molempien Life-hankkeiden tuottamaa tietoa ja esiinnostamia hyviä käytäntöjä on tarkoitus esitellä jatkossa Pohjois-Suomen matkailukeskuksissa, ja tietoa pyritään jakamaan myös muihin luontomatkaillon kannalta keskeisiin keskuksiin EU:n alueella.</p>			
Asiasanat kestävä kehitys, luontomatkailu, sosiokulttuurinen kestävyys, taloudellinen kestävyys, ekologinen kestävyys, EU Life Ympäristö, geomatkailu			
Julkaisun verkko-osoite http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2005/mwp020.htm			
Tämä julkaisu korvaa julkaisun			
Tämä julkaisu on korvattu julkaisulla			
Yhteydenotot Seija Tuulentie, Metsäntutkimuslaitos, Rovaniemen toimintayksikkö, PL 16, 96301 Rovaniemi. Sähköposti seija.tuulentie@metla.fi			
Muita tietoja			

Sisällys

Esipuhe	
<i>Seija Tuulentie ja Jarkko Saarinen</i>	5
Matkailijoiden käsitys matkailun asemasta kansallispuistoissa	
<i>Riikka Puhakka</i>	6
Paikallisyhäestö, luonnonsuojelu ja matkailu Koillismaalla	
<i>Anne Törn, Anne Tolvanen ja Pirkko Siikamäki</i>	18
Paikallisten osallisuus kestävän matkailun suunnittelussa – esimerkkinä Inari	
<i>Seija Tuulentie</i>	28
Virkistyskalastajien harrastajaprofiilit	
<i>Marjo Neuvonen, Tuija Sievänen ja Eija Pouta</i>	35
Rokuan matkailijat ja luontomatkailun motiivit	
<i>Marja Elina Jaronen</i>	46
Matkailijoiden maisemamielikuvat matkailualueiden kehittämisessä	
<i>Marja Uusitalo ja Outi Rantala</i>	56
Perinteisten purjealusten matkailukäyttö metsätalouden näkökulmasta	
<i>Marjatta Hytönen</i>	65
Luonnon virkistyskäytöstä johtuva maaston kuluminen – esimerkkialueena Rokua	
<i>Satu Aho</i>	80
Äänimaisema luontomatkailukohteiden suunnittelussa ja kehittämisessä	
<i>Anne Savola</i>	92
Geologiset tekijät matkailukeskusten kestävän kehityksen suunnittelussa	
<i>Ulpu Väisänen, Peter Johansson, Kristina Lehtinen, Raija Pietilä, Jukka Räisänen ja Pertti Sarala</i>	101
Geomatkailun uudet mahdollisuudet kansallispuistoissa	
<i>Peter Johansson, Maija Haavisto-Hyvärinen ja Timo Huttunen</i>	108
Kestävän matkailun edistäminen: LANDSCAPE LAB -hankkeen sisältö ja tavoitteet	
<i>Jukka Jokimäki ja Marja-Liisa Kaisanlahti-Jokimäki</i>	114
Luontomatkailun kehittäminen ja tutkimus Suomessa	
<i>Jarkko Saarinen</i>	119
Kirjoittajien yhteystiedot	130

Esipuhe

Seija Tuulentie ja Jarkko Saarinen

Kestävä kehitys on terminä ja tavoitteena tullut jäädäkseen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Myös siihen viittaava kestävä matkailun käsite on vakiinnuttamassa paikkaansa sekä kansainvälisessä että kotimaisessa matkailun tutkimuksessa ja kehittämisspuheessa. Huolimatta siitä, että kestävä matkailun käsite ei kaikilta osin ole yksiselitteinen tai akateemisessa mielessä ongelmaton, voidaan kestävyys ja kestävä kehitys viittaavia tekijöitä pitää varsin yleisesti hyväksytyinä tavoitteina matkailun tutkimuksessa ja kehittämistyössä. Siinä mielessä kestävä matkailu on jo osoittanut 'kestävyytensä' myös käsitteenä.

Rokualla keväällä 2005 järjestetyssä luontomatkailusymposiumissa tarkasteltiin kestävyttä matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä. Symposium vahvisti osaltaan ajatusta, että luontomatkailun kestävyys rakentuu 'Aalto -jakkaran' tavoin kolmen tukijalan varaan. Ekologista kestävyttä pidetään usein vahvimpana ja tärkeimpänä kestävä kehityksen tukipilarina, mutta myös taloudellisen ja sosiokulttuurisen kestävyuden ulottuvuudet tulisi huomioida luontomatkailun kehittämisessä. Käytännössä kestävyys edellyttääkin toimiakseen kaikkien kolmen kokonaisuuden huomioimista ja vaalimista. Tämä tekee kestävä matkailun kehittämisestä haasteellista.

Luontomatkailun tutkimuksessa huomio on kiinnittynyt perinteisesti toiminnan keskeiseen resurssiin: luontoon. Rokuan symposiumissakin luontoperusta oli entistä laajemmin tutkimuksen kohteena; tämän kirjan artikkeleista kahdessa luontomatkailua tarkastellaan geologian näkökulmasta. Paitsi geomatkailuna, geologia ja *geodiversiteetti* ovat merkityksellisiä sen kannalta, millaisia matkakohteita pidetään kauniina ja miten matkailurakentaminen ohjautuu. Matkailun ekologiseen kestävyys liittyviä kysymyksiä on tarkasteltu myös Rokuan EU Life Ympäristö -hankkeessa vuosina 2002–2005. Sen tuloksena tietous luontoon perustuvan matkailun ekologisista vaikutuksista ja niiden hallintakeinoista on lisääntynyt.

Matkailukeskukset ovat Pohjois-Suomessa saaneet kasvaa varsin vapaasti markkinoiden ehdoilla. Viime vuosikymmenen alun lama hidasti kasvua ja jätti aikaa suunnitteluun, mutta uusi nousukausi on ainakin joissain tapauksissa antanut rakentajille varsin vapaat kädet. Lapin matkailukeskusten suunnittelu ja sen kestävyys haasteet ovatkin kohteena vuonna 2004 alkaneessa EU Life Ympäristö -hankkeessa "Matkailualueet maisemalaboratorioina: työvälineitä kestävä matkailun kehittämiseen". Siinä pyritään selvittämään erityisesti Levin ja Ylläksen matkailukeskusten maisemaan ja ympäristöön vaikuttavia tekijöitä. Tämän kirjan artikkeleista monet (Jokimäki ja Kaisanlahti-Jokimäki, Uusitalo ja Rantala, Väisänen ym.) valottavat hankkeen lähtökohtia ja keskeisiä kysymyksiä, joihin tulevaisuudessa pyritään vastaamaan.

Sekä Rokuan että Lapin EU Life -hankkeiden tuottamaa tietoa ja esiinnostamia hyviä käytäntöjä on tarkoitus esitellä jatkossa Pohjois-Suomen matkailukeskuksissa. Siten hankkeet pyrkivät tarjoamaan indikaattoreita matkailun kestävyys tarkasteluun muuallakin kuin nyt kohteena olevilla matkailualueilla. Lisäksi tämä julkaisu toimii osaltaan viestinviejänä paitsi eri hankkeiden ja tutkijoiden myös luontomatkailun tutkimuksen ja kehittämistoimijoiden välillä.